

10. Annual report on the state of health of Ukraine and sanitary-epidemiological situation in 2013. — K., 2013.

11. The website of the World Health Organization [electronic resource]. — Access: www.who.int/ru/

12. The World Bank Group [electronic resource]. — Access: www.worldbank.org

УДК: 339.9: 330.341.1

Потапенко Д.О.

аспірант кафедри політичної економії факультетів управління і управління персоналом та маркетингу ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

СУЧАСНІ ФОРМИ ТА МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ІННОВАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Potapenko D.

Ph. D. student of the political economy department,
Vadim Getman Kyiv National Economic University

MODERN FORMS AND MECHANISMS OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN THE INNOVATION AREA

АНОТАЦІЯ: У статті піднімаються питання необхідності впровадження державно-приватного партнерства в науково-дослідному секторі, розглядаються переваги цього механізму в стимулюванні інноваційного розвитку. Основну увагу приділено аналізу форм і методів фінансування науково-дослідної діяльності в рамках державно-приватного партнерства, на основі чого сформульовані принципи вдосконалювання взаємозв'язків і відносин між державою і бізнесом з метою активізації їх спільного співробітництва в інноваційній сфері.
КЛЮЧОВІ СЛОВА: Державно-приватне партнерство; інноваційна сфера; інновації; інноваційний розвиток; інвестиції; венчурне фінансування.

ANNOTATION: The article highlights the issues of necessity of introduction of state-private partnership in the research sector, discusses the advantages of this mechanism in promoting innovative development. The main attention is paid to the analysis of forms and methods of financing scientific research activities in the framework of the PPP, which formulates the principles of improvement of interactions and relationships between the state and business in order to enhance their mutual cooperation.

KEY WORDS: Public-private partnerships; innovation sphere; innovation; innovative development; investment; venture capital financing.

Постановка проблеми. За останні роки питання запровадження інституту державно-приватного партнерства (далі — ДПП) стало одним із головних пріоритетів урядових стратегічних програм розвитку, індикатором успішної взаємодії бізнесу та структур державної влади, альтернативним способом відновлення та модернізації національної економіки.

Залишаючись доволі новим явищем, державно-приватне партнерство в Україні має всі шанси стати інституціональним інструментом оновлення спільного виробництва на підставі об'єднання активів держави з інвестиційними, управлінськими та іншими ресурсами приватного сектору. Технічно відстала та зношена інфраструктура (автомобільні та залізничні дороги, морські та аеропорти, системи централізованого тепло-, водопостачання та відведення) потребує значних фінансових вкладень і застосування новітніх технологій, що держава в умовах фінансово-економічної кризи самостійно не здатна забезпечити. Відповідно, основною мотивацією держави для реалізації проєктів на умовах державно-приватного партнерства є обмеження бюджетних ресурсів, а також відсутність достатнього досвіду держави ефективного управління об'єктами громадської інфраструктури в ринкових умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні достатньо невелика кількість вітчизняних дослідників займається вивченням державно-приватного партнерства. У першу чергу, цим питанням професійно займається група науковців інституту економіки та прогнозування Національної академії наук України, серед яких Є. Черевиков, І. Іголкин, І. Богдан, М. Авксентьев. У їх працях основна увага приділяється особливостям розвитку суспільного партнерства як інструменту соціально-економічного розвитку, особливостям реалізації проєктів на принципах ДПП.

Звісно, є ще ряд відомих зарубіжних дослідників: Б. Акітобі, Р. Хеммінг, Г. Шварц, Т. Тер-Мінасян, Д. Ашауер, С. Галлахер, Р. Едвардс, Дж. Колман, М. Спекмен, Л. Шарингер, М. Хаммамі, Е. Уайт, Б. Дезілец, В. Падіяр, Т. Шанкар, А. Варма, А. Вівес, Х. Бенавідес, П. Реймонд, Д. Кірога, Х. Маркус, Е. Корольов, В. Варнавський, М. Дерябіна, Д. Амуц, Д. Матвеев, М. Клінова, І. Столяров, С. Макаров і багато інших. Проте слід пам'ятати, що українська економіка має свою специфіку, і тому, беручи усе найкраще зі світових розробок по цій темі, не можна повністю покладатись лише на зарубіжні дослідження. Проблематика питання ДПП не є універсальною, адже стосунки влади і бізнесу в різних економіках склались по-різному. Тому в Україні мають активно проводитись більш ґрунтовні дослідження по цій темі.

Мета статті — аналіз основних форм і механізмів реалізації партнерства влади і бізнесу в інноваційній сфері економіки.

Виклад основного матеріалу. Найбагатший досвід високорозвинених країн свідчить, що одним з основних механізмів, що забезпечують сталий розвиток і функціонування національної інноваційної системи, є державно-приватне партнерство (ДПП). Європейська економічна комісія ООН вважає, що ДПП поєднує у собі краще з «двох світів»: приватний сектор і його ресурси, управлінські навички і технології, і державний сектор з його регулюючою діяльністю і захистом суспільних інтересів. ДПП в інноваційній сфері визначається як «будь-які офіційні відносини або домовленості на фіксований або нескінченний період часу, між державними і приватними учасниками, у якому обидві сторони взаємодіють у процесі ухвалення рішення і співінвестують обмежені ресурси, такі як гроші, персонал, устаткування й інформацію, для досягнення конкретних цілей у певній галузі науки, технології й інновацій» [1]. Це визначення, по суті, містить шість основних ознак, які характеризують державно-приватне партнерство, а саме: 1) сторони партнерства мають бути представлені, як державним, так і приватним сектором економіки; 2) відносини сторін ДПП мають бути зафіксовані в офіційних документах (договорах, контрактах та ін.); 3) відносини сторін ДПП мають носити партнерський, тобто рівноправний характер; 4) сторони ДПП повинні мати загальні цілі і чітко визначений державний інтерес; 5) сторони ДПП мають об'єднати свої внески для досягнення загальних цілей; 6) сторони ДПП мають розподіляти між собою витрати і ризики, а також брати участь у використанні отриманих результатів. Суть державно-приватного партнерства в інноваційній сфері полягає в узгодженні інтересів держави і бізнесу, а також у координації їх дій при доведенні наукових результатів до інновацій. Державно-приватні партнерства можуть ухвалювати різні форми взаємодії, переслідуючи основну мету — здійснити співробітництво між приватними, головним чином промисловими, фірмами і державними науковими організаціями для проведення спільних «державно-приватних НДДКР». Виняткова значущість ДПП, як ефективного інструмента реалізації інноваційної політики, визначається таким: 1) необхідністю розвитку інноваційної інфраструктури за активної участі бізнесу і з урахуванням його інтересів; 2) підвищенням ефективності використання державної власності та бюджетних витрат, у тому числі інновацій, що направляються на підтримку інновацій; 3) стимулюванням приватного сектору — бізнесу до розвитку підприєм-

ницької активності у сферах, що мають найбільшим потенціалом якісного економічного зростання. ОЕСР виділяє чотири типи традиційної політики держави, які тією чи іншою мірою впливають на формування ДПП: державні закупівлі; прямі або непрямі субсидії в реалізацію бізнесом НДДКР через податкові пільги або традиційні грантові схеми; інфраструктурна підтримка бізнесу в сфері НДДКР (включаючи людські ресурси) і послуги для бізнесу у сфері НДДКР і інновацій; реалізація НДДКР державними організаціями.

Закордонний досвід використання механізму ДПП в інноваційній сфері може виявитися затребуваним для України у зв'язку з переходом її економіки на інноваційний шлях розвитку. Україні необхідні досить радикальні реформи для впровадження механізму реалізації ДПП в інноваційній сфері. В умовах обмеженої практики розвитку і реалізації проектів ДПП слід опиратися на централізований підхід у створенні системи управління проектами. Тому в якості вповноваженого органа по розвитку ДПП в інноваційній сфері пропонується Державний комітет з науки й технологіям. Важливо відзначити, що головне завдання, яке встає перед державою у частині розвитку механізмів ДПП в інноваційній сфері, полягає не в тому, щоб управляти ними за допомогою законів і постанов, а в створенні умов для розвитку приватних ініціатив. В Україні необхідно створити інститути розвитку, завдяки чому держава зможе забезпечити проекти, здійснювані з метою диверсифікованості й підвищення конкурентоспроможності економіки, необхідними інвестиційними ресурсами, наприклад Банк розвитку за прикладом розвинених країн. Інвестиційний фонд і венчурний державний фонд уявляються найперспективнішими формами ДПП, які здатні створити інституціональні передумови для реалізації інноваційного сценарію розвитку економіки. До першочергових заходів держави по становленню ДПП в інноваційній сфері слід віднести нормативно-правове забезпечення, співфінансування і непряме (податкова і тарифна політика) фінансування властиве інноваційній діяльності, організаційно-інституціональну підтримку (стимулювання коопераційних зв'язків, становлення системи технологічного прогнозування, установа інвестиційних фондів, включаючи венчурні), а також інвестиції в інноваційну інфраструктуру, освіту і розвиток інноваційних кластерів.

Прогрес науки і створення нових технологій забезпечують високий рівень розвитку і конкурентоспроможність економіки. Однак цей процес йде повільно, оскільки використовуються пере-

важно традиційні механізми передачі технологій, розроблених за рахунок засобів державного бюджету. Вони відрізняються великою консервативністю і реалізуються занадто повільно і неефективно. Основна проблема низької ефективності інноваційної політики в країні полягає в наявності розриву між фундаментальними і технологічними дослідженнями комерційним використанням їх результатів, що пов'язане з обмеженим залученням у цей процес підприємств приватного сектору. У зв'язку із чим на порядок денний висуваються завдання пошуку шляхів ефективного залучення російського бізнесу в процес формування й розвитку науково-технічного потенціалу.

Використання механізмів ДПП для вирішення цього завдання в сучасних умовах є найоптимальнішим варіантом.

Це демонструє практика застосування ДПП у ряді західно-європейських країн, коли держава й приватна сектор поєднують свої інтереси в тих сферах, де не можуть діяти повністю самостійно. Висока ефективність використання державно-приватного партнерства в інноваційній сфері базується на дії таких факторів [2, с. 12]:

- стійкій інституціональній основі проектів ДПП;
- правової забезпеченості базових умов реалізації договорів і угод у рамках ДПП;
- слушному розподілі можливостей і ризиків у реалізованих проектах ДПП на основі договірної закріплення прав, обов'язків і сфер відповідальності між учасниками;
- ефективних інструментах державного управління інноваційною сферою.

При всій різноманітності використання механізмів ДПП, усі вони поєднуються загальною концепцією, згідно з якою основний орієнтир у реалізації проекту має бути націлений не на досягнення сприятливішого співвідношення ціни і якості, а на максимальне використання потенціалу бізнесу в реалізації спільної з державою діяльності [2, с. 73].

Відсутність в Україні досвіду в здійсненні ефективної взаємодії між державою і бізнес-структурами в інноваційній сфері є в цей час істотною перешкодою ефективного розвитку економіки, що вимагає пошуку оптимальних підходів до вирішення цієї проблеми.

У цей час для реалізації концепції ДПП в інноваційній сфері існують дві перешкоди. По-перше, основні наукові й технічні розробки традиційно проводяться в державному секторі за рахунок засобів держбюджету. При цьому відсутні ефективні механі-

зми передачі цих розробок у виробництво в силу обмеженості числа інноваційно-орієнтованих промислових підприємств.

По-друге, існуюча в Україні політика інвестування у фундаментальні й технологічні дослідження не орієнтована на комерційне використання їх результатів. За рахунок засобів держбюджету фінансуються сьогодні тільки самі розробки, а не їхнє впровадження у виробництво, тобто комерціалізація. Разом з тим комерціалізація наукових розробок і нових технологій зв'язана додатковими витратами, які найчастіше бувають значнішими, чому використані на дослідницькій стадії. У зв'язку із чим фінансування стадії впровадження науково-технічних розробок могли б здійснювати підприємницькі структури з наступним використанням їх у власнім виробництві. Створення умов для трансферу науково-технічних розробок їх дослідницького сектору у виробничий вимагає вирішення таких завдань:

- визначення умов і форм передачі розробок;
- нормативне встановлення критеріїв відбору наукових розробок для них;
- комерціалізації у виробничому секторі;
- розробка методики ціноутворення на комерціалізовані наукові результати;
- створення інформаційної інфраструктури взаємодії науково-дослідних підрозділів і бізнес-структур.

У силу чого, створення державно-приватних партнерств у науково-дослідному секторі може бути саме тем механізмом, який уможливить об'єднати інтереси влади і бізнесу на взаємовигідній основі. Для України використання державно-приватного партнерства може стати механізмом заміщення державної технологічної політики на основі формування стійких зв'язків між дослідницькими підрозділами і бізнес-структурами. Державно-приватне партнерство дає змогу не тільки оптимізувати ризики здійснення науково-дослідної діяльності, але й виступає як інструмент залучення великого бізнесу до створення нових продуктів і технологій.

На сьогоднішній день у науково-дослідному секторі склалися такі форми державно-приватного партнерства, які побудовані на спільному фінансуванні проектів за рахунок засобів держбюджету й приватних інвестицій, де інтерес бізнесу полягає в одержанні прав на результати досліджень і розробок для їхньої подальшої комерціалізації. Більшою мірою зацікавленість бізнесу проявляється до проектів, у яких вони одержують можливість здійснювати співфінансування ранніх стадій комерціалізації науково-технічних розробок («посівне» фінансування). Крім того, останнім

часом стали з'являтися спільні науково-дослідні центри у сферах, які раніше були винятково в компетенції державних структур (оборона, охорона навколишнього середовища, охорона здоров'я).

Однак дотепер не одержала широкого поширення така форма розвитку науково-дослідного сектору, як венчурне фінансування, завданням якого є стимулювання росту підприємства шляхом надання фіксованої суми коштів в обмін на частку в статутному капіталі. Стимулююча функція венчурного фінансування проявляється в тому, що по закінченні певного часу інвестор свої частки в статутному капіталі, отримані в обмін на інвестиції, передає колишнім власникам, а в обмін дістає прибуток. У якості інвестора майже завжди виступають венчурні фонди, особливість діяльності яких полягає в тому, що вони виступають посередниками між інвесторами і об'єктами інвестування.

Проблема обмеженого і практично існуючого в початковому стані використання венчурного фінансування в Україні обумовлена наявністю законодавчих обмежень по створенню венчурних фондів, які мають закладатися тільки в організаційно-правовій формі закритих пайових інвестиційних фондів (ЗПФ), у той час як на Заході вони закладаються у формі товариств із обмеженою відповідальністю [3, с. 8]. Крім того, ЗПФ зобов'язаний вкладати всі притягнуті кошти одноразово, а не в міру формування портфеля проектів, що вимагає від них пошуку безпрограшних варіантів інвестування, розрахованих на одержання високої норми прибутку. Ці два обмеження не сприяють розвитку венчурного фінансування, оскільки стимулюють інвесторів вибирати тільки комерційно успішні проекти.

Аналіз форм участі бізнесу в спільних інноваційних проектах у рамках державно-приватного партнерства показує, що основна проблема криється в недосконалості інституціональних форм їх реалізації, відсутності обліку об'єктивних взаємозв'язків і взаємин між владою і бізнесом. Це обумовлює необхідність удосконалення механізмів ДПП в інноваційній сфері на основі чітко визначених принципів здійснення співробітництва учасників відносин.

По-перше, ефективне співробітництво держави і бізнесу можливе тільки в рамках дотримання рівноправності й відповідальності всіх учасників реалізації проектів у рамках ДПП.

По-друге, необхідне оптимальне врахування інтересів обох сторін партнерських взаємин не тільки в рамках забезпечення фінансування, але й розподілу кінцевого продукту.

По-третє, критерієм вибору сторони партнерства мають стати не мінімальна вартість ресурсів і їх джерел, а можливість одер-

жання максимального ефекту за рахунок використання потенціалу бізнесу.

По-четверте, з метою мінімізації ризиків спільних проєктів держава має забезпечувати певні гарантії для бізнес-структур, що беруть участь у проєктах, у частині зниження фінансового навантаження за рахунок пільг і преференцій (одержання ліцензій, реєстрація прав на використання наукової продукції, митні пільги та ін.).

Інституціональне оформлення зазначених принципів розвитку государственночастного партнерства створить реальну основу для підвищення зацікавленості бізнесу в участі розвитку науково-дослідного сектору країни, а також буде сприяти визначенню ролі й місця підприємницьких структур в інноваційній діяльності.

Висновок. Існуючі форми і механізми реалізації державно-приватного партнерства дають можливість з низькими витратами імплементувати їх на українське підгрунтя, створити сприятливі умови використання з метою випереджального розвитку економіки та зростання добробуту. Важливим мають стати теоретичні розробки конкретних засобів і підходів до використання такого потужного механізму як державно-приватне партнерство в найперспективніших галузях (точках зростання) національної економіки.

Література

1. Public/private partnerships for innovation: policy rationale, trends and issues [Electronic resource] / OECD, 10-12 December 2002. — Mode of access: <http://www.oecd.org/home>. — Date of access: 07.10.2010.

2. *Баженова В.С.* Государственное регулирование инновационно-технологического развития в современных условиях / В.С. Баженова, Н.А. Пивоваров. — Улан-Удэ: Изд-во ВСГТУ, 2006.

3. *Белкин Е.В.* Формы регулирования взаимосвязи рынков труда и образовательных услуг/ Е.В. Белкин, Т.К. Блохина // Интернет-журнал «Науковедение». 2013. № 1 (14). [Электронный ресурс]. — М., 2013. — Режим доступа: <http://naukovedenie.m/sbomik6/4.pdf>.

4. *Богачев Ю.С.* Государственно-частное партнерство в инновационных системах/ Ю.С. Богачев, А.М. Октябрьский // Современная наука: актуальные проблемы теории и практики. — Серия «Экономика и право». — 2012. — № 2. — С. 7–14.

References

1. Public/private partnerships for innovation: policy rationale, trends and issues», *OECD, 10-12 December 2002*, [Online], available at: <http://www.oecd.org/home>. (Accessed 07 Oct 2010) [in English].

2. Bazhenova B.C., Pyvovarov N.A. (2006). Hosudarstvennoe rehulyrovanye ynnovatsyonno-tekhnologicheskogo razvytyia v sovremennykh uslovyakh [State regulation of innovation and technological development in modern conditions]. Ulan-Ude: Yzd-vo VSHTU [in Russian].

3. Belkyn E.V., Blokhyna T.K. (2013). Formy rehulyrovaniya vzaïmno-svïazy rynkov truda y obrazovatel'nykh usluh [Forms of regulation of the relationship of labor markets and educational services]. Naukovedenie — Science of Science, [Online], vol. 1(14), available at: <http://naukovedenie.m/sbomik6/4.pdf> [in Russian].

4. Bohachev Yu.S., Oktiabr'skyj A.M. (2012). Hosudarstvenno-chastnoe partnerstvo v ynnovatsyonnykh systemakh [Public-private partnerships in the innovation system]. Sovremennaia nauka: aktual'nye problemy teoryy y praktyky. Seryia «Ekonomyka y pravo» — Modern science: current theory and practice problems. Series «Law and Economics», vol. 2, 7-14 [in Russian].

УДК 65.012.2

Рєпина І.М.,

д.е.н., доц.кафедри економіки підприємств
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

Бєзсмертна О.Ю.,

магістрант кафедри економіки підприємств
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ВАРТІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Repina I.M.,

Doctor of Economic Sciences, As.Professor
Enterprise Economics Department Kyiv National
Economic University named after Vadym Hetman

Bezsmertna O.Y.,

Magister Kyiv National Economic
University named after Vadym Hetman

CURRENT INSTRUMENTS OF VALUE-BASED MANAGEMENT

АНОТАЦІЯ. У статті наведено різні погляди до тлумачення поняття «вартість підприємства». Визначено основні фактори, які впливають на максимізацію вартості підприємства в сучасних умовах. Виходячи з ключових факторів, запропоновані інструменти, які можуть сприяти підвищенню вартості підприємства.

КЛЮЧОВІ СЛОВА : вартість підприємства, концепція управління вартістю, фактори вартості